

Beredskapsplan fågelinfluensa

Denna beredskapsplan avser scenario med konstaterad smitta med fågelinfluensa hos tamfågelbesättning i kommunen.

Fågelinfluensa är en av de allvarligaste sjukdomarna som finns hos fjäderfä. Sjukdomen orsakas av aviära influensavirus. Dessa virus kan ge upphov till plötsliga sjukdomsutbrott med mycket hög dödlighet hos fjäderfä. Sjukdomsutbrott är vanligast hos tammöns och kalkoner, men samtliga fågelarter antas vara mottagliga för smittan. Influensavirus kan ibland passera artbarriärerna och har bland annat infekterat gris, katt, mink och människa. AI indelas i högpatogen form (HPAI) och lågpatogen form (LPAI) beroende på deras sjukdomsframkallande förmåga på fjäderfä.

Vid utbrott av fågelinfluensa i en tamfågelbesättning leds arbetet av Jordbruksverket med stöd av Länsstyrelsen och Länsveterinär. Kommunen är en viktig samarbetspart.

Vid ett utbrott av en epizootisk sjukdom träder epizootireglerna i kraft och då ändras ansvarsförhållandena i vissa delar vad gäller tillsyn och kontroll på anläggningar. För den kommunala miljöinspektören blir det fokus på tillsyn enligt miljöbalken medan Jordbruksverket ansvarar för kontroll av smittskydd inklusive regler om animaliska biprodukter i de fall myndigheten själv har fattat beslut enligt epizootilagen. Epizootilagen styr över vilken myndighet som ansvarar för offentlig kontroll vid epizootiutbrott. Jordbruksverket har kontrollansvar över de beslut som fattas enligt epizootilagen. Situationen gör att Jordbruksverket kan kontrollera ett område, t.ex. kontroll av hantering av animaliska biprodukter (ABP), som normalt hamnar inom kommunens eller länsstyrelsens ansvarsområde.

Praktiska konsekvenser

Runt den drabbade gården inrättas ett skyddsområde med minst 3 km radie och ett övervakningsområde på minst 10 km radie. Dessa områden publiceras på Jordbruksverkets hemsida.

Inom dessa områden råder bland annat förbud mot transporter och förflyttningar av fjäderfä, andra fåglar i fångenskap, kläckägg och fjäderfäkött. Man kan ansöka om tillstånd hos Jordbruksverket för att få utföra vissa transporter. Alternativet är att sådana transporter omdirigeras.

På den drabbade gården avlivs alla fåglar och alla eventuella ägg destrueras, ingen gödsel får lämna gården och utrymmena där fåglarna vistats saneras. Sådant som måste lösas är omhändertagande av döda fåglar, eventuellt inventarier som inte kan saneras på plats, gödsel samt rengöringsvatten från saneringen med högt pH. Tidigast 21 dagar efter sanering får nya fåglar tas in.

Kommunens roll

Kommunen kommer att, beroende på utbrottets/utbrottens omfattning, bli mer eller mindre inblandad i arbetet med sanering. De resurser som främst kommer i fråga är krisledning, kommunikatörer, personal från **Miljö- och byggnadskontoret** samt eventuellt **Räddningstjänsten**.

Kommunikatörerna blir mycket viktiga att få ut korrekt information till press och via hemsida och övriga kommunala kontaktkanaler.

Miljö- och byggnadskontorets personal blir främst delaktig vad gäller samrådsfunktion, kunskap om lokala förhållanden, hantering av avfall etcetera.

Räddningstjänsten kommer även sannolikt att bli delaktig om det beslutas att avfallsförbränning ska ske på plats för att säkerställa lämplig plats ur brandskyddssynpunkt.

Ansvar för avfallshanteringen i kommunen vilar på **Miljö- och byggnadsnämnden** även för tillståndspliktiga verksamheter då länsstyrelsen överlåtit tillsynsansvaret till kommunen enligt miljötillsynsförordningen 1 kap. 19 och 20 §§. Detta gäller i den omfattning inte epizootilagstiftningen tillämpas. *Erfarenhetsmässigt från utbrottet i Mönsterås kommun 2021 förenklas avfallshanteringen om alla nödvändiga beslut om avfall som uppstår fattas av Jordbruksverket utifrån epizootilagstiftningen.*

Kommunens arbetsinsats kan förväntas få olika omfattning beroende på storlek hos den smittade besättningen. Arbetsinsatsen kan förväntas bli ganska liten vid smitta i en mindre besättning till ganska omfattande i en stor, mycket beroende på vad Jordbruksverket beslutar om för åtgärder vad gäller omhändertagande av avfall i fastställd saneringsplan.

Miljö- och byggnadskontorets ansvar framgår av Jordbruksverkets handbok (Rapport 2019:2): Tillämpning av miljöbalken vid lokalt omhändertagande av smittfarligt avfall vid epizootiutbrott – vägledning för hantering och tillsyn.

Utrustning som kommer att behövas är t.ex. fordon, handskar, stövlar etc. Tillgång till jordartskarta och bra kartmaterial är en stor fördel. Den utrustning som **Miljö- och byggnadskontorets** personal normalt har tillgång till bedöms vara tillräcklig för åtminstone hantering av de initiala skedena av ett fågelinfluensautbrott.

Förbränning av avfall

Med stöd av epizootilagstiftningen kan Jordbruksverket ge dispens för förbränning av smittade djur även i pannor som saknar tillstånd till förbränning av ABP. Man brukar då främst se om detta kan göras i lokala värmeverk. **Kontakta personal vid värmeverket samt eventuellt närliggande kommuners värmeverk. Fråga efter mått på luckor etcetera för att se till att inte brännbart avfall i en epizootisituation förpackas i säckar som inte går att hantera praktiskt och smittsäkert i värmeverket. Det kan också vara så att värmeverket har en konstruktion som gör att avfallet exempelvis måste malas för att kunna förbrännas. I sådana fall kan detta omöjliggöra en smittsäkrad förbränning i lokalt värmeverk.**

Förbränning av döda fjäderfä och inredning kan även ske antingen i mobil förbränningsanläggning eller över öppen låga.

Miljöskyddsinspektören förväntas i samråd med **Räddningstjänsten** kunna vara behjälplig att utse lämplig lokal plats för förbränning av döda djur eller avfall utifrån Jordbruksverkets handbok (Rapport 2019:2) sidan 28 om det beslutas enligt saneringsplan. **Detta bedöms generellt kunna lösas ganska enkelt.**

Epizootigrav

Beslut om att ordna en epizootigrav tas av veterinär som utsetts av Jordbruksverket. Miljöskyddsinspektören förväntas delta i planering av en epizootigrav tillsammans med andra aktörer som den beslutande veterinären, SVA och Länsstyrelsen. Platsen för en epizootigrav kräver vissa förutsättningar, som stora avstånd till grund- och ytvatten samt till dricksvattentäkter. Marklager med låg genomsläpplighet är en fördel.

Gör en bedömning utifrån Jordbruksverkets handbok (Rapport 2019:2) sidan 24 hur det ser ut med möjligheter att anordna epizootigravar i kommunen. Där det finns större fjäderfäbesättningar kan det vara lämpligt att redan nu se ut eventuell lämplig plats om det skulle behövas. Epizootigravar betraktas som regel som en sista utväg.

Gödselstuka

Smittad gödsel behandlas ofta genom anordnande av en gödselstuka enligt Jordbruksverkets handbok (Rapport 2019:2) sidan 30. **Gör en bedömning av hur möjligheterna för detta ser ut hos kommunens fjäderfäbesättningar.**

Spridning av förorenat vatten

Hantering och spridning av förorenat spillvatten som uppkommer vid saneringen framgår av Jordbruksverkets handbok (Rapport 2019:2) sidan 32. Vatten från rengöring kan ha ganska högt pH på grund av använda medel vid desinfektionen. Detta pH-justeras i så fall innan utsläpp. **Undersök hur det generellt ser ut med möjligheter att hitta lämplig åkermark i kommunen med växande gröda att sprida vattnet på där näringsämnen kan tas tillvara.** Precis som vid gödseldispenser eftersträvas att spridning sker på plana fält med avstånd till diken, vattendrag och sjöar.

Erfarenhetsmässigt från utbrottet i Mönsterås kommun 2021 är man obenägen att pH-justera vatten från rengöring eftersom detta innebär hantering av starka syror. En alternativ metod är då spridning av icke-pH-justerat vatten på mark som ska plöjas om sådan finns tillgänglig. Det är även möjligt att sprida vattnet i skogen (planteringar). Detta bör göras under så torra förhållanden som möjligt.

Om utbrott inträffar under årstid då det är snötäckt/frusen mark eller marken är väldigt vattenmättad är spridning direkt olämplig ur näringsläckagesynpunkt. Man får då inrikta sig på att hitta lagringsmöjligheter till dess vattnet går att sprida.

Där kan befintliga kontakter med lantbrukarna via tillsynen användas för att hitta möjligheter till lagring om gårdens egna resurser på området är otillräckliga.